

Lausunto perustuslakivaliokunnalle Saamelaiskäräjälain uudistamisesta

Saamelaiskäräjälain uudistamiselle on tarve ja se on venynyt jo liian kauan. Nykyinen laki rikkoo Suomea sitovia ihmisoikeussopimuksia, kuten Suomen saamat langettavat tuomiot Ihmisoikeuskomitealta ja Rotusyrjinnän vastaiselta komitealta osoittavat.

Kaikkien kansojen itsemääräämisoikeus on kansainvälisen oikeuden kulmakivi. Painotan, että tässä on kyse nimenomaan kansainvälisestä - kansojen välisestä - oikeudesta: Suomen ja saamen kansojen. Tämä ei sii ole vain Suomen sisäinen asia.

Saamelaiset ovat Suomen perustuslaissa tunnustettu alkuperäiskansaksi - tällä on oikeudellinen merkitys. Suomeakin sitovan KP-sopimuksen artiklassa 1 lukee: Kaikilla kansoilla on itsemääräämisoikeus. Tämän oikeuden nojalla kansat määräävät vapaasti poliittisen asennoitumisensa ja harjoittavat vapaasti taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten olojensa kehittämistä.

Oikeus vapaaseen poliittiseen järjestäytymiseen on edellytys muiden kollektiivisten oikeuksien toteutumiselle. Tätä oikeutta Suomi tällä hetkellä rikkoo.

Vapaan poliittisen järjestäytymisen estäminen haittaa myös saamelaisten mahdollisuutta vapaasti kehittää taloudellisia oloja. Saamelaiskäräjillä on merkittävä rooli saamelaiselinkeinojen ja perinteisen luonnonkäytön edunvalvojana. Jos käräjät ei enää aidosti edustaisi saamelaisia, tämän tuen katoaminen ajaisi saamelaiselinkeinot yhä suojattomampaan asemaan.

Saamelaisneuvostossa haluamme korostaa että on saamelaisten sisäinen asia päättää yhteisöön kuulumisesta, ei suomalaisten. Käynnissä olevat ihmisoikeusloukkaukset suomalaistaa saamelaiskäräjiä mikä voi johtaa saamelaiskäräjien legitimitietin menettämiseen ja jossa menisi hukkaan vuosikymmenten työ suomen ja saamelaisten välisten suhteiden rakentamisessa. Saamelaiset eivät ole missään vaiheessa hyväksyneet ns. Lappalaispykälää lakiin, koska se ei kerro saamelaisuudesta, vaan elinkeinon harjoittamisesta ja näin lappalaisiksi merkittiin verokirjoihin myös suomalaisia, uudisasukkaita. Siksi näemmekin tärkeänä tämän pykälän muuttamisen, mikä on myös kirjattu tämän hetkiseen lakiehdotukseen. Saamelaiskäräjät on edunvalvoja saamen kieleen ja kulttuuriin liittyvissä asioissa. On siis perusteltua vaatia elävä yhteys näihin, eikä sen parempaa indikaattoria kulttuuriyhteydestä ole esitetty, kuin perheen tai esivanhempien kieli.

Saamelaisneuvosto suhtautuu kuitenkin kriittisesti kielikriteerin laajentamiseen neljänteen sukupolveen, sillä se ei takaa tätä elävää kulttuuriyhteyttä. Laajennusehdotuksen taustalla oli työ Pohjoismaisen saamelaisopimuksen parissa sekä pyrkimys yhdenmukaistaa oikeustilaa ja vaalijärjestelmiä Suomen, Ruotsin ja Norjan saamelaiskäräjien osalta.

Pohjoismaisen saamelaissopimuksen työ ei ole edennyt sen jälkeen, kun neuvottelut päättyivät vuonna 2016. Sen jälkeen olemme saaneet uusia kokemuksia, jotka osoittavat ongelmallisia seikkoja ja viittaavat siihen, että asiasta tulisi tehdä uusia arvioita.

Saamelaisneuvosto korostaa, että niin sanottu "lappalaispykälä" on poistettava laista, koska se rikkoo saamelaisten ihmisoikeuksia. Siksi lain muuttamatta jättäminen ei ole vaihtoehto. Laki on muutettava, jotta ihmisoikeudet ja saamelaisten itsemääräämisoikeus toteutuvat. Saamelaisneuvosto näkee tärkeänä, että meneillään oleva ihmisoikeusloukkaus Suomessa loppuu mahdollisimman pian. Lain uudistamisen viivästyminen on jo vahingoittanut Suomen mainetta kansainvälisesti.

Saamelaisneuvoston lähtökohtana on, että ehdotuksen yksittäisiä osia tulisi parantaa, jotta se tosiassa vastaisi saamelaisten itsemääräämisoikeuden toteutumista. Samalla kuitenkin havaitsemme, että saamelaisyhteisössä vallitsee laaja yksimielisyys suurimmasta osasta lakiehdotusta.

Lopuksi haluamme osoittaa tukemme jäsenjärjestömme SSG:n näkemyksiin lakiesitykseen.

Kiitos.

Jos kysymyksiä FPIC:stä

Lakiehdotus ottaisi askeleen lähemmäs kansainvälisen oikeuden FPIC-standardia (Free, Prior and Informed Consent), mikä selkeyttäisi neuvottelujen prosessia sekä pelisääntöjä. FPIC on kansainvälisesti tunnustettu oikeus alkuperäiskansoille ja tämä oikeus kuuluu alkuperäiskansa saamelaisille siitäkin huolimatta, onko tämä oikeus integroitu kansalliseen lainsäädäntöön. Yes, wTässä ei kuitenkaan olisi kyse ehdottoman veto-oikeudesta, vaikka lain vastustajat tällaista perusteetonta tulkintaa ovatkin vieneet eteenpäin.

Yrityselämän kannalta tämä on merkittävää, sillä lukuisat yritykset ja rahoittajat vaativat FPIC-standardin noudattamista, jopa tarkemmin kuin kansallinen lainsäädäntö, sillä he eivät halua langettavia tuomioita kansainvälisiltä oikeusistuimilta. Mikäli kansallinen lainsäädäntö harmonisoitaisiin kansainvälisten velvoitteiden mukaiseksi se loisi vakautta ja ennakoitavuutta molemmin puolin.